

Gałęzie Prawa Polskiego w Pigułce

KOMITET
DO SPRAW
POŻYTKU
PUBLICZNEGO

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Wolności i Spraw Obywatelskich

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO INSTYTUTU WOLNOŚCI - CENTRUM
ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO W RAMACH RZĄDOWEGO PROGRAMU
WSPIERANIA ROZWOJU ORGANIZACJI PORADNICZYCH NA LATA 2022-2023

Rządowy Program
Wspierania Rozwoju
Organizacji Poradniczych
na lata 2022-2023

Organizacje
Poradnicze

Rozwój Poradnictwa
Prawnego i Konsumentckiego

Model Forum Obywateli
KIELCE PLUS

Gałęzie Prawa Polskiego w Pigułce

Wstęp

Polski system prawny jest dla przeciętnego obywatela dość często niezrozumiały a przez wiele czynników takich jak chociażby, specyficzny język, skomplikowane definicje i pojęcia czy nawet wszechobecną formalność i powagę, w pewnym sensie odstraszaający. Nie musi jednak tak być. Celem poniższego opracowania jest krótka prezentacja poszczególnym gałęzi polskiego systemu prawa, ich zakresu, źródeł, podstawowych pojęć i reguł działania, tak aby każdy zainteresowany wiedział dokąd sięgnąć aby znaleźć potrzebne mu przepisy i jak je zrozumieć i poszerzyć swoją wiedzę na ich temat, nawet bez pomocy zawodowego prawnika.

Pozyskanie takiej elementarnej wiedzy nie jest niczym trudnym a świadomość, nawet podstawowa, o otaczającym nas systemie prawnym to podstawa bycia świadomym obywatelem.

Rozdział I

Prawo Cywilne

1. Wstęp

Prawo cywilne jest zdecydowanie najczęściej spotykaną przez przeciętnego obywatela gałęzią prawa. W zasadzie na każdym kroku dokonują się czynności cywilno-prawne, nawet na najbardziej trywialnym poziomie na przykład przy codziennych zakupach. Sam termin “prawo cywilne” wywodzi się z prawa rzymskiego i jest pochodną łacińskiego *ius civile*, co oznacza prawo obywateli¹.

Zanim przejdziemy jednak do szczegółów należy zadać pytanie czym w zasadzie jest prawo cywilne. Najprościej powiedzieć że prawo cywilne reguluje stosunki cywilne, jednak dla osoby niewtajemniczonej taka definicja niewiele by mówiła. Można powiedzieć, że charakterystycznym dla tej gałęzi prawa jest regulowanie stosunków społecznych, zarówno materialnych jak i niematerialnych, na przykład umów chociażby najmu, darowizny czy kupna, przy jednoczesnej zasadzie równorzędności stron. Zasada ta jest kluczowa dla prawa cywilnego gdyż inne gałęzie prawa, przedstawione później, jak na przykład prawo karne czy administracyjne tworzą stosunek, gdzie jedna ze stron jest podporządkowana drugiej. Prawo cywilne zamiast nakazów i zakazów stara się kreować swego rodzaju pole dla aktywności stron chociażby przy tworzeniu umów, ale przy tym wciąż normuje też stosunki powstałe bez ingerencji zainteresowanych, oczywiście na zasadzie charakterystycznej równorzędności².

Warto na tym etapie wskazać również podział na prawo cywilne materialne i formalne. Materialne to najprościej mówiąc wszystkie przepisy prawa cywilnego, które bezpośrednio dotyczą stosunków między podmiotami. Formalne, nazywane również prawem postępowania cywilnego, stanowi natomiast przepisy wskazujące właściwość organów i sądów oraz regulujących postępowanie przed nimi. Przepisy tego prawa znajdziemy w odrębnym akcie, Kodeksie Postępowania Cywilnego³. Taki podział zauważymy w każdej z “głównych” gałęzi prawa.

2. Źródła prawa cywilnego

Głównym i najobszerniejszym źródłem prawa cywilnego jest oczywiście Kodeks cywilny z 23 kwietnia 1964 roku. Poza nim rangę kodeksów mają również kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz kodeks spółek handlowych⁴. Poza nimi prawo cywilne regulują również inne pozakodeksowe źródła, konstytucja, ustawy specjalistyczne (takie jak ustawa z 24.06.1994 roku o własności lokali) ale również zwyczaje i prawo zwyczajowe oraz orzecznictwo sądów, Trybunału Konstytucyjnego i doktryna. Analogicznie głównym źródłem dla prawa formalnego jest wspomniany wyżej Kodeks postępowania cywilnego.

¹ Prawo cywilne zarys części ogólnej, red. A. Wolter, Warszawa 2018, s. 25

² Ibidem s. 20

³ Ibidem s. 27

⁴ Ibidem s. 80

3. Systematyka prawa cywilnego

Kluczowym dla omawiania każdej gałęzi prawa jest przedstawienie jej systematyki, to jest wewnętrznego podziału na można powiedzieć grupy tematyczne. Grupy te zajmują konkretną problematyką na tyle obszerną, aby zasługiwać na wyróżnienie w doktrynie. Tymi “kategoriami” są:

- Część ogólna
- Prawo rzeczowe
- Prawo rodzinne
- Prawo spadkowe
- Prawo na dobrach niematerialnych (prawo autorskie i prawo własności przemysłowej)
- Prawo korporacyjne (prawo spółek handlowych i prawo spółdzielcze)

Część ogólna odnosi się spraw można powiedzieć technicznych, ogólnych reguł panujących w pozostałych działach. Jest ona wyodrębniona by stanowić wygodny zbiór takich norm, po poznaniu których łatwiej będzie czytelnikowi zrozumieć resztę prawa cywilnego. Znajdują się w niej, między innymi definicje ustawowe, to znaczy definicje pojęć charakterystycznych dla danej gałęzi, przez co stanowi dobre wprowadzenie do reszty kodeksu i jest to pewien rodzaj dopinającej klamry dla ogromu norm⁵.

Prawo rzeczowe odpowiada za określanie form korzystania z dóbr majątkowych⁶ i określa ich zasady. Podstawową formą, którą reguluje ten dział jest prawo własności. Poza nim można znaleźć tam przepisy dotyczące użytkowania wieczystego i ograniczonych praw rzeczowych. Użytkowanie wieczyste jest w zasadzie identyczne jak prawo własności z tym, że jest ono ograniczone w czasie w zasadzie do 99 lat. Grupa określana jako ograniczone prawa rzeczowe to jak sama nazwa wskazuje prawa w jakiś sposób ograniczane na rzecz innych. Są nimi: służebność, zastaw, hipoteka, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu i użytkowanie.

Prawo o zobowiązaniach reguluje stosunki prawne, z których powstają wierzytelności. Są to prawa jednego podmiotu zwanego wierzycielem, do żądania od drugiego podmiotu, dłużnika, świadczeń. Są one podmiotowe względne, a więc skuteczne tylko względem konkretnie oznaczonych dłużników⁷. Jest to forma najbardziej pasująca do wymiany towarów i usług, a więc tego co otacza nas najczęściej na co dzień. Wcześniej już wspomniane codzienne zakupy, ale też chociażby wizyta u fryzjera, związane są z dokonaniem czynności prawnej właśnie z zakresu prawa zobowiązań. Jest to zdecydowanie najbardziej obszerny dział prawa cywilnego.

Prawo spadkowe normuje przechodzenie praw majątkowych i obowiązków na inne podmioty po śmierci osoby fizycznej. Krótko mówiąc określa więc jak całość majątku zmarłej osoby przejdzie na jej spadkobierców. Warto tutaj zwrócić szczególną uwagę na określenie całość, w skład spadku wchodzi również zobowiązania, czyli najczęściej długi zmarłego. Dział ten bardzo szczegółowo określa również zasady chociażby sporządzania testamentów oraz

⁵ Ibidem s. 42

⁶ Loc. Cit.

⁷ Ibidem s. 43

podstawy i przebieg wydziedziczenia. Do mniej znanych zagadnień z tego zakresu, z którymi warto się zapoznać zalicza się na przykład instytucja zachowku.

Prawo rodzinne jest pierwszą omawianą dziedziną, która ma swoje źródło zupełnie poza kodeksem cywilnym. Podstawowym źródłem w tym przypadku jest Kodeks rodzinny i opiekuńczy z 25 lutego 1964 roku. W ramach tego działu możemy wyróżnić trzy główne zagadnienia, są to⁸:

- Stosunki prawne wynikające z małżeństwa - zawieranie małżeństw, obowiązki majątkowe i niemajątkowe, ustanie i unieważnienie małżeństwa.
- Stosunki prawne wynikające z pokrewieństwa i powinowactwa - najprościej mówiąc stosunki między rodziną, najszerszej zdecydowanie opisane są stosunki między rodzicami i dziećmi oraz przysposobienie, które popularnie nazywane jest (nie do końca poprawnie) adopcją.
- Będące zastępstwem nad dla władzy rodzicielskiej stosunki prawne wynikające w opieki nad małoletnim, chociaż nie zawsze rodzinne to ze względu na treść jak najbardziej zaliczane do prawa rodzinnego⁹.

Prawo na dobrach niematerialnych, będące najmłodszym jak do tej pory działem prawa cywilnego, normuje powszechnie określaną “własność intelektualną” czy też “własność przemysłową”. Jest to ogół praw związanych z niematerialnym produktem twórczej działalności ludzkiego umysłu. Co ciekawe mówimy tutaj tylko o niematerialnym aspekcie, prawie całkowicie oderwanym od przedmiotów materialnych. Charakterystyczną cechą dla tych praw jest jednak to, że obejmują zarówno aspekt majątkowy takiej własności intelektualnej to znaczy, na przykład prawo do wynagrodzenia za korzystanie z niej, ale też niemajątkowy, czyli chociażby ochronę przed przywłaszczeniem autorstwa¹⁰. Głównym źródłem są tu ustawy odrębne głównie Ustawa o prawie własności intelektualnej i prawach pokrewnych, oraz Ustawa prawo własności przemysłowej.

Ostatnim wartym nadmienia działem prawa cywilnego jest tak zwane prawo korporacyjne. Składają się na nie prawo spółek handlowych i jest on dość trudny do sklasyfikowania. Ze względu na odrębną i bardzo rozległą legislację ciężko powiedzieć, że jest to integralna część prawa cywilnego, jednak ze względu na dość podobną tematykę najbliższą mu do tej gałęzi. Reguluje on wszelkie kwestie związane z powstawaniem, rozwiązywaniem i funkcjonowaniem różnych rodzajów spółek handlowych. Jego głównym źródłem jest Kodeks spółek handlowych z dnia 5 września 2000 roku¹¹.

4. Proces cywilny

Proces cywilny, różni się znacząco od o wiele bardziej rozpoznawanego i znanego procesu karnego. Przede wszystkim występują w nim równorzędne wobec siebie strony, powód (wnoszący powództwo) i pozwany. Zgodnie z podstawową zasadą takiego procesu, ciężar dowodu spoczywa na powodzie, to znaczy, że to właśnie on musi dowieść swojej tezy i przekonać do niej sąd. Oczywiście pozwany może na takie tezy i dowody odpowiadać, wtedy

⁸ Ibidem s.44

⁹ Loc. Cit.

¹⁰ Ibidem s. 45

¹¹ Loc. Cit.

“ciężar” przechodzi na niego. Strony, a częściej ich pełnomocnicy, same zbierają materiał dowodowy. Sąd jedynie wydaje orzeczenie w zaistniałym sporze.

5. Podsumowanie

Jak już wielokrotnie zostało wspomniane, prawo cywilne otacza nas na każdym kroku i choć nie jest spektakularne i choć najczęściej nawet o nim nie myślimy, kiedy dokonujemy pospolitych czynności cywilno-prawnych, to warto jest znać jego zasady i wiedzieć jakie mechanizmy nam towarzyszą.

Rozdział II

Prawo Karne

1. Wstęp

Prawo karne zdecydowanie jest pierwszym o czym myśli przeciętna osoba gdy słyszy słowo prawo. W końcu o z tą gałęzią wiążą się ściśle zatrzymania, przestępstwa, procesy i ostatecznie kara. Przez wielu uważane jest nie tylko za prostrze w rozumieniu od prawa cywilnego ale też o wiele ciekawsze w praktyce.

Nazwa ta jest jednak niedokońca poprawna gdyż kara nie tylko finalnym elementem procesu ale też nie jest jedynym z wielu stosowanych środków sankcji. Kara według jednej z definicji jest celową osobistą dolegliwością, orzeczoną przez sąd i stosowaną w drodze przymusu państwowego wobec sprawcy przestępstwa lub wykroczenia¹².

Podstawowym celem prawa karnego jest ochrona dóbr osobistych, realizując przy tym funkcję ochronną. Nie jest to jednak jedyna funkcja, którą pełni prawo karne. Pozostałymi są między innymi zapobieganie przestępstwom, zaspokojenie społecznego poczucia sprawiedliwości, resocjalizacja i wychowanie oraz kompensacja. Ta ostatnia oznacza w dużym skrócie że prawo karne ma celu, w sposób pośredni lub bezpośredni, zadośćuczynić pokrzywdzonemu i społeczeństwu za zadane mu zło¹³.

Podobnie jak w przypadku prawa cywilnego tutaj też następuje podział na prawo karne materialne i formalne. Podział ten wywodzi się jeszcze z XIX wiecznej Francji¹⁴. Jest to jednak podział o wiele mniej ścisły niż w poprzednim przypadku gdyż niektóre przepisy mają charakter mieszany, jednocześnie procesowy i materialny jak na przykład przepisy o warunkowym umorzeniu postępowania¹⁵. Widać przez to że o charakterze przepisu nie decyduje to w jakim znajduje się kodeksie a tylko jej treść. W prawie karnym istnieje też trzeci podstawowy dział, prawo karne wykonawcze.

2. Źródła prawa karnego.

Analogicznie do prawa cywilnego głównym i pierwszym, które przychodzi na myśl źródłem jest Kodeks karny z 7 czerwca 1997 roku. Poza nim obowiązują oczywiście inne ustawy i kodeksy. Do najważniejszych zaliczają się Kodeks karny skarbowy z 10 września 1999 roku, Kodeks karny wykonawczy z 6 czerwca 1997 roku, Kodeks wykroczeń z dnia 20 maja 1971 roku oraz ustawa z 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich.

3. Systematyka prawa karnego.

Podobnie jak w pozostałych kwestiach, również w systematyce możemy znaleźć sporo analogii do prawa cywilnego pomimo całkowicie odrębnej tematyki tej gałęzi. Tutaj również

¹² Prawo karne część ogólna, J. Warylecki, Warszawa 2017, s. 24

¹³ Ibidem, s.86

¹⁴ Ibidem, s. 24

¹⁵ Loc. Cit.

widzimy podział na odpowiednio wyodrębnione działy tematyczne o charakterystycznym przedmiocie regulacji. Podział ten w przypadku prawa karnego wygląda następująco:

- 1) Prawo karne materialne – dzielimy je na powszechne (w sprawach przestępstw i w sprawach wykroczeń) i prawo karne specjalne (Prawo karne wojskowe, prawo karne skarbowe i prawo karne nieletnich)
- 2) Prawo karne procesowe
- 3) Prawo karne wykonawcze

Prawo karne materialne zajmuje się, mówiąc najprościej przestępstwem i karą. Zasadniczą różnicą od prawa cywilnego jest to że karne nie zajmuje się stosunkami społecznymi, pomiędzy równożędnymi podmiotami a stosunek pomiędzy podejrzanym a państwem gdzie górującą rolę zajmuje państwo¹⁶. Jest to prawo, które stawia nienaruszalne granice i wyznacza kary za ich przekroczenie.

Podstwowym odróżnieniem przestępstw od wykroczeń jest wymiar społecznej szkodliwości czynu a więc tego jak duże szkody, moralne lub majątkowe wyrządził. Formalnie jednak sposób odróżniania ich jest bardzo prosty, przestępstwa dzielimy na dwa typy występki i zbrodnie. Występki to czyny zabronione zagrożone karą powyżej 30 stawek dziennych¹⁷ lub powyżej 5000 złotych albo karą ograniczenia lub pozbawienia wolności przekraczającą jeden miesiąc. Zbrodnie natomiast są czynami zabronionymi zagrożonymi karą pozbawienie wolności na czas nie krótszy od 3 lat lub karą surowszą¹⁸.

Wykroczenia nie tylko wynikają z odrębnego źródła, Kodeksu wykroczeń, ale też podlegają stosunkowo mniej dotkliwej karze. Jest to kara aresztu, ograniczenia wolności, grzywny w wysokości do 5000 złotych lub nagana. Wykroczeniami zajmuje się tematycznie Kodeks wykroczeń z 20 maja 1971 roku.

Specjalnie działy prawa karnego, dotyczą jedynie mniejszej, bardzo konkretnej kategorii zagadnień. Najprościej opisać tutaj prawo karne wojskowe, ogranicza się ono do przestępstw wojskowych związanych z pełnioną przez żołnierza służbą bądź naruszeniem dyscypliny wojskowej.

Prawo karne skarbowe nie jest już tak proste. Jest prawo normujące odpowiedzialność osób za przestępstwa naruszające interes finansowy państwa. Do takich przestępstw zaliczają się na przykład, choć nie tylko, unikanie podatków lub oszustwa podatkowe. Dział ten dzieli się na część materialną, formalną i wykonawczą wewnątrz, odrębnie od ogółu prawa karnego i jego całość zawarta jest w Kodeksie karnym skarbowym z 10 września 1999 roku.

Prawo karne nieletnich stanowi odrębny dział ze względu na to kogo dotyczy a mianowice osób, które nie ukończyły 17 roku życia. Stosowane są wobec nich szczególne środki adekwatne do wieku sprawcy i mają charakter wychowawczy, często również zobowiązujące rodzica osoby małoletniej. Od września 2022 roku weszła w życie nowa ustawa z dnia 9

¹⁶ Ibidem s. 27

¹⁷ Stawki dzienne to podstawowy środek wymierzania kary grzywny skonstruowany tak, aby były one uczciwe i adekwatne do majątku sprawcy.

¹⁸ J. Warylewski, op. Cit. S. 276

czerwca 2022 roku o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, która zastąpiła wcześniejszą ustawę o tej tematyce.

4. Postępowanie karne i prawo karne wykonawcze

Prawo karne procesowe, zajmuje się stosowaniem prawa materialnego. Określa to jak ma przebiegać proces karny, postępowanie przygotowawcze i postępowanie przed sądem i również w tej kwestii stawia jasne granice działań. Proces karny znacznie różni się od cywilnego. Tutaj nie ma pozwanego i powoda, są natomiast oskarżyciel i oskarżony (a przed samym postępowaniem przed sądem, podejrzany). Pewną komplikacją jest charakter wszczęcia postępowania. W postępowaniu cywilnym było to bardzo proste, powód wnosi swoje powództwo i tak rozpoczyna się procedura, jest to jasne i przejrzyste wszczęcie na wniosek. Przesłanki i wykroczenia ścigane są co prawda z urzędu a więc automatycznie kiedy organy ścigania mają do tego podstawę, bez żadnych dodatkowych wniosków. Można oczywiście zgłosić przestępstwo do odpowiedniego organu, ale nie jest to wniosek o wszczęcie a jedynie przekazanie informacji, procedury rozpoczynają się zawsze “z urzędu” po otrzymaniu takiej informacji. Proces karny rozpoczyna się natomiast na wniosek prokuratora, jest on organem publicznym i składanie takich wniosków jest częścią jego obowiązków, ale samo wszczęcie procesu jest oparte na wniosku, który sąd może, choć nie zdarza się to często odrzucić. Prokurator w samym procesie staje się stroną, oskarżycielem, a podejrzany oskarżonym. Istnieje również instytucja oskarżycieli posiłkowych, która daje możliwość wejścia do procesu między innymi pokrzywdzonym i innym osobom, które mają w procesie interes prawny. Ciężar dowodu spoczywa na oskarżycielu lub oskarżycielach, którzy starają się dowieść winy oskarżonego.

Prawo karne wykonawcze określa zasady wykonywania orzeczeń, które już zostały wydane i uległy uprawomocnieniu, obejmuje w szczególności wykonywanie kar, środków karnych i środków zabezpieczających. Szczególną i powszechnie znaną rolę pełni tu, można powiedzieć podrozdział tej dziedziny jakim jest prawo penitencjarne. Jego głównym przedmiotem jest wykonywanie kar i środków polegających na pozbawieniu oraz ograniczeniu wolności, a więc mówiąc prosto na funkcjonowaniu więzień i aresztów¹⁹.

5. Podsumowanie

Podsumowując prawo karne chociaż nie tak bezpośrednio jak cywilne, również otacza nas na każdym kroku nawet jeśli nie jesteśmy jego “uczestnikami”. Zapewnia publiczne bezpieczeństwo, rekompensatę za popełnione przestępstwa oraz kontrolowany system resocjalizacji.

---

¹⁹ Ibidem, s. 29

Rozdział III

Prawo Administracyjne

1. Wstęp

Prawo administracyjne najprościej mówiąc jest gałęzią prawa, której przedmiotem jest administracja publiczna²⁰. Taka definicja mówi jednak zaskakująco mało. Czym więc jest administracja publiczna? W zasadzie trudno jest odpowiedzieć na to pytanie, bo sam charakter administracji publicznej jest bardzo trudny do zdefiniowania. Możemy za to wskazać pewne jej cechy, które dadzą nam obraz tego czym jest. Przede wszystkim administracja publiczna działa w imieniu państwa i na jego rachunek²¹, podstawowym jej celem jest działanie na rzecz dobra publicznego, przy jednoczesnym działaniu dla dobra jednostki, może korzystać przy tym z przymusu państwowego i dysponować władztwem administracyjnym²².

Prawo administracyjne jest prawem publicznym, to znaczy reguluje i ustala kompetencje państwowe. Państwo, a konkretnie organy państwowe mają tutaj charakter nadrzędnej strony. Przepisy prawa administracyjnego są przy tym bezwzględnie obowiązujące, dotyczą każdego podmiotu²³.

2. Źródła prawa administracyjnego

Źródła prawa administracyjnego są równie specyficzne co definicja. Ze względu na charakter prawa administracyjnego nie istnieje w Polsce kodeks administracyjny. Źródłami prawa administracyjnego materialnego są olbrzymie ilości aktów pochodzących bezpośrednio od administracji, statutów, regulaminów i tym podobnych ale również aktów prawa miejscowego. Prawo administracyjne formalne, posiada już jednak swoją kodyfikację, jest nią Kodeks postępowania administracyjnego z 14 czerwca 1960 roku.

3. Systematyka Prawa administracyjnego

Podział prawa administracyjnego jest podobny do tego opisanego już przy okazji prawa karnego i cywilnego. Podział ten wygląda następująco:

1. Prawo administracyjne materialne
2. Prawo administracyjne formalne
3. Prawo administracyjne ustrojowe

Prawo administracyjne materialne, jak już zostało wspomniane, posiada olbrzymią ilość źródeł o bardzo zróżnicowanej tematyce, opisanie treści tego działu jest wręcz niemożliwe. Nie bez powodu jest to zdecydowanie najobszerniejsza jeśli chodzi o trochę gałąź prawa. Ciężko jest nawet głębiej przedstawić prawo administracyjne materialne ze względu na to, że posiada ono po prostu stałego i określonego zakresu rzeczowego.

²⁰ Prawo administracyjne, J. Zimmerman, Warszawa 2018, s. 53

²¹ Ibidem, s. 33

²² Ibidem, s.40

²³ Ibidem, s. 88

Prawo administracyjne formalne, analogicznie do prawa formalnego cywilnego i karnego, określa przebieg i zasady procedury administracyjnej i samego procesu administracyjnego. Warto tutaj również nadmienić że sądownictwo administracyjne posiada osobną od reszty gałęzi hierarchię, mamy w tym przypadku wojewódzkie sądy administracyjne i Naczelny Sąd Administracyjny.

Nowością jest tutaj na pewno prawo administracyjne ustrojowe. Określa ono strukturę i zasady funkcjonowania organów publicznych.

4. Podsumowanie

Ze względu na charakterystyczny dla tej gałęzi prawa brak spójnych i rzeczowych definicji, oraz jego niesamowicie wielką objętość, bardzo trudno jest ją przejrzeć przedstawić niewtajemniczonym odbiorcy bez wchodzenia w specjalistyczne pojęcia i wywody. Bardzo dobrze ukazuje to najbardziej klasyczna definicja administracji autorstwa O. Mayera, mówiąca że “administracją jest działalność państwowa, która nie jest ustawodawstwem ani wymiarem sprawiedliwości”²⁴. Opisuując prawo administracyjne własnymi słowami na potrzeby najprostrzego przełożenia na kwestie życia codziennego, można powiedzieć że jest to ogół spraw urzędowych, z którymi boryka się współczesny obywatel. Dla zobrazowania jak szeroki jest to zakres wystarczy powiedzieć że zarówno wyrobienie karty wędkarskiej jak i licencji pilota będzie wiązało się z prawem administracyjnym.

---

²⁴ Ibidem s. 31

Rozdział IV

Prawo Międzynarodowe

1. Wstęp

Obecnie na świecie istnieje ponad 190 suwerennych państw, każde ze swoim terytorium, ludnością i systemem prawa. Oczywiście stosunki społeczne nie zamykają się wyłącznie wewnątrz granic tych państw. Kraje utrzymują ze sobą bardzo różnorodne wzajemne stosunki i to właśnie je reguluje prawo międzynarodowe. Najprościej definiując jest ono właśnie zespołem norm regulującym stosunki międzynarodowe, nie tylko między państwami ale też pomiędzy państwami a innymi podmiotami oraz stosunki wzajemne między takimi “innymi” podmiotami²⁵. Charakterystyczne dla tej gałęzi prawa jest jej tworzenie, biorą w nim udział dwa niezależne od siebie podmioty, państwa lub organizacje międzynarodowe (jak na przykład ONZ), które wyrażają zgodę na związanie się konkretną normą. Można powiedzieć że taki proces tworzenia jest istotą działania prawa międzynarodowego²⁶. Warto nadmienić że całość tej gałęzi to prawo międzynarodowe publiczne gdyż prawo międzynarodowe prywatne, jest tak naprawdę dziedziną prawa wewnątrzpaństwowego. Podstawowymi zadaniami prawa międzynarodowego są: regulowanie stosunków zewnętrznych państw, oddziaływanie na stosunki wewnętrzne i określanie sposobu oddziaływania na nie²⁷.

2. Cechy charakterystyczne

Prawo międzynarodowe ma kilka cech, które bardzo wyraźnie odróżniają je od “zwykłego”, wewnętrznego prawa. Pierwszą z nich jest brak ustawodawcy. W stosunkach międzynarodowych ustawodawcy, takiego jak w prawie wewnętrznym po prostu nie ma, żaden jednolity organ nie tworzy prawa, które obowiązuje państwa²⁸. To państwa będące podmiotami, same tworzą na swoje potrzeby prawo i jedynym kryterium jest tutaj wspólna zgoda. Możemy więc powiedzieć że prawo międzynarodowe jest niesformalizowane i zdecentralizowane.

Drugą taką cechą jest charakterystyczny dla prawa międzynarodowego przymus. Nie ma bowiem żadnego centralnego organu, jak chociażby policji, który pilnowałby przestrzegania prawa. Przymus, choć bez zorganizowanego aparatu, jak najbardziej jednak istnieje i jest wykonywany przez same państwa w granicach prawa. Podstawową formą przymusu w dzisiejszych czasach są sankcje, których możemy wyróżnić trzy rodzaje. Sankcje psychologiczne, polegające na napiętnowanie strony naruszającej prawo. Sankcje natury odwetowej, stosowane indywidualnie przez państwo lub grupę państw pokrzywdzonych.

²⁵ Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie, red. Wojciech Górlaczyk, Warszawa 2017, s. 20

²⁶ Ibidem, s. 21

²⁷ Ibidem s. 25

²⁸ Ibidem, s. 27

Sankcje zorganizowane, stosowane przez jakiś organ narodowy, może być to na przykład wykluczenie z organizacji międzynarodowej²⁹.

Kolejną cechą jest brak obowiązkowego sądownictwa międzynarodowego. Jest tak dlatego że jak już wcześniej wspomniano, prawo międzynarodowe wynika ze zgody stron więc nawet w przypadku sporu muszą być one zgodne co do poddania go opinii sądu. Skutkiem tego jest zauważalna niechęć państw do korzystania z opinii sądów międzynarodowych³⁰.

Charakterystyczna jest również systematyka prawa międzynarodowego, gdyż jest ona również nieformalna i wynika już tylko z tematyki danych działów. Są nimi:

- Prawo traktatów - zajmuje się regulowaniem tego jak powstają traktaty i umowy międzynarodowe, stąd nazywane jest często alternatywnie prawem umów międzynarodowych.
- Prawo dyplomatyczne i konsularne – jego tematyką jest służba międzynarodowa i funkcjonowanie korpusów dyplomatycznych.
- Prawo dotyczące terytorium - zaliczają się do niego między innymi, prawo morza, prawo lotnicze czy uregulowania dotyczące rzek międzynarodowych.
- Prawo ochrony ludności - przepisy te mówią o prawach człowieka, problematyce obywatelstwa, ochrony uchodźców, azylu politycznego.
- Prawo kosmiczne
- Prawo humanitarne - prościej określane prawem konfliktów zbrojnych, wyznacza ono zasady humanitarnego i uczciwego prowadzenia takich konfliktów.
- Międzynarodowe prawo karne
- Prawo organizacji międzynarodowych

3. Źródła prawa międzynarodowego

Termin źródła prawa w przypadku tej gałęzi możemy rozumieć na płaszczyźnie trzech podstawowych znaczeń. W znaczeniu materialnym jest to zespół czynników, które doprowadziły do powstania norm, mogą to być na przykład współpraca lub walka państw. W znaczeniu formalnym mamy doczynienia z formami, w których zakresie prawo powstaje, są to więc głównie umowy międzynarodowe i prawo zwyczajowe. W znaczeniu poznawczym, źródła rozumiemy jako zbiory dokumentów, z których czerpiemy wiedzę o normach prawa międzynarodowego, są to na przykład zbiory praktyki państwa w stosunkach międzynarodowych³¹.

4. Podsumowanie

Prawo międzynarodowe jest zdecydowanie najbardziej “obce” pozostałym omawianym tutaj gałęziom prawa. Pomimo tego nie jest to jak widać gałąź szczególnie skomplikowana, wręcz przeciwnie poza odmienną charakterystyką jest jedną z bardziej przyjaznych i ciekawych w przyswajaniu.

²⁹ Ibidem, s. 29

³⁰ Ibidem, s. 30

³¹ Ibidem, s. 67

Rozdział V

Prawo konstytucyjne

1. Wstęp

Choć w tym wywodzie zostawione na koniec, prawo konstytucyjne jest najbardziej fundamentalną gałęzią polskiego prawa. Konstytucja RP jest najbardziej podstawowym, pierwszorzędnym i dominującym w hierarchii aktów prawnych dokumentem.

Prawo konstytucyjne zajmuje się normami regulującymi procesy polityczne i zaspokajanie potrzeb społecznych³². Gałąź ta opisuje najbardziej podstawowe funkcje państwa, zalicza się do niego prawo ustrojowe, prawa człowieka.

2. Źródła prawa konstytucyjnego

Jak sama nazwa wskazuje podstawowym źródłem prawa konstytucyjnego jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997. W polskim ustroju przyjmuje się nadrzędność konstytucji, a więc wszystkie akty prawa muszą być przede wszystkim zgodne z konstytucją. Poza samą ustawą zasadniczą mamy jeszcze cały szereg innych źródeł, są nimi ustawy, regulaminy parlamentarne, ale również, niektóre źródła prawa międzynarodowego na przykład prawa Unii Europejskiej.

3. Waga prawa konstytucyjnego

Jak już zostało wcześniej wspomniane, prawo konstytucyjne jest zdecydowanie priorytetowe dla funkcjonowania państwa. To w nim zawarte jest funkcjonowanie najbardziej kluczowych organów. Poza działaniem sejmu i senatu, konstytucja reguluje też urząd prezydenta w tym jego obowiązki, zasady wyborów, objęcie i wygaśnięcie mandatu³³. System sądowiczy również zaczyna się w konstytucji, to tam znajdziemy, strukturę sądownictwa i działanie sądów poszczególnych szczebli, ale też przepisy mówiące o funkcjonowaniu Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu. Na podstawie konstytucji działają też organy kontrolne RP, Najwyższa Izba Kontroli oraz Rzecznik Praw Obywatelskich³⁴. Chociaż nie widzimy go na co dzień to prawo konstytucyjne stanowi oparcie dla funkcjonowania całego państwa i ochrony praw jego obywateli.

³² Prawo konstytucyjne, red. P. Sarnecki, Warszawa 2005, s. 8

³³ Ibidem s.230

³⁴ Ibidem, s. 454

Zakończenie

Powyższy wywód, był próbą przedstawienia niuansów polskich gałęzi prawa, nad którymi może nie zastanawiamy się na porządku dziennym, tak aby każdy mógł zrozumieć całość systemu prawa. Mieć wiedzę o tym, gdzie sprawdzić informacje o nurtującej dziedzinie. Prawo nie musi być skomplikowaną nauką, jeśli znamy kilka podstawowych pojęć i podziałów i właśnie takie rzeczy starałem się pokazać, zaznaczyć jak często spotykamy się czynnościami prawa na co dzień nawet jeśli sami o tym nie wiemy.

Mam nadzieję, że udało się przekazać tutaj najbardziej potrzebne informacje, którą mogą zainteresować potencjalnego odbiorcę i wzbudzić na tyle ciekawości, żeby zachęcić czytelnika do dalszego rozwoju wiedzy prawniczej. Nawet jeśli nie dla ambicji i celów zawodowych to dla własnej satysfakcji i świadomości społecznej.

Podsumowując już całość pracy, polski system prawa nie musi być tak trudny jak mówią “legendy”, wystarczy zacząć od podstaw i zagłębić się w poszczególne gałęzie.

Zakończenie

Powyższy wywód, był próbą przedstawienia niuansów polskich gałęzi prawa, nad którymi może nie zastanawiamy się na porządku dziennym, tak aby każdy mógł zrozumieć całość systemu prawa. Mieć wiedzę o tym, gdzie sprawdzić informacje o nurtującej dziedzinie. Prawo nie musi być skomplikowaną nauką, jeśli znamy kilka podstawowych pojęć i podziałów i właśnie takie rzeczy starałem się pokazać, zaznaczyć jak często spotykamy się czynnościami prawa na co dzień nawet jeśli sami o tym nie wiemy.

Mam nadzieję, że udało się przekazać tutaj najbardziej potrzebne informacje, którą mogą zainteresować potencjalnego odbiorcę i wzbudzić na tyle ciekawości, żeby zachęcić czytelnika do dalszego rozwoju wiedzy prawniczej. Nawet jeśli nie dla ambicji i celów zawodowych to dla własnej satysfakcji i świadomości społecznej.

Podsumowując już całość pracy, polski system prawa nie musi być tak trudny jak mówią “legendy”, wystarczy zacząć od podstaw i zagłębić się w poszczególne gałęzie.

Bibliografia:

- Aleksander Wolter, Jerzy Ignatowicz, Krzysztof Stefaniuk, "Prawo cywilne Zarys części ogólnej", Wolters Kluwer, Warszawa 2018.
- Jan Zimmermann, "Prawo administracyjne", Wolters Kluwer, Warszawa 2018.
- Jarosław Warylecki, "Prawo karne Część ogólna", Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- Paweł Sarnecki, Piotr Czarny, Andrzej Kulig, Bogumił Naleziński, Piotr Tuleja, Krzysztof Wojtyczek, "Prawo konstytucyjne Rzeczypospolitej Polskiej", C.H. Beck, Warszawa 2005
- Wojciech Góralczyk, Stefan Sawicki, "Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie", Wolters Kluwer, Warszawa 2017.